

Duális képzés Magyarországon és Ausztriában

DigiUp 4.0

Upskilling digitaler Kompetenzen von Jugendlichen um Fachkräftemangel der Industrie 4.0 entgegenzuwirken

INTERREG V-A Österreich-Ungarn

Duális képzés Magyarországon és
Ausztriában
Piacsek László Zoltán
© BFI Burgenland
December 2022

Tartalomjegyzék

1. A magyar duális szak- és felnőttképzés.....	3
1.1. Szakirányú oktatás folytatásának lehetőségei, helyszínei Magyarországon.....	6
2. Az osztrák duális szakképzés.....	11
2.1. A triális képzés adaptálhatósága Magyarországra	16
3. A magyar és az osztrák duális képzés összehasonlítása	19
Irodalomjegyzék	20

A tanulmány a magyar és az osztrák duális képzési rendszerek működésének részletes bemutatásával és összehasonlításával szemlélteti a rendszerek sajátosságait és hasonlóságait. A duális képzéssel, annak fejlesztésével, népszerűsítésével a két ország, a munkaerőpiacon és a foglalkoztatóknál jelentkező újabb és újabb elvárásokra és kihívásokra kíván reflektálni. A tanulmány elolvasását ajánljuk szülőknek, pedagógusoknak, valamint duális képzőhelyek oktatóinak és a szakképzésben közreműködő munkatársainak. A tanulmány a **DigiUp 4.0** projekt keretében került összeállításra.

1. A magyar duális szak- és felnőttképzés

A szakképzés fogalma [a 2019. évi LXXX. a szakképzésről szóló törvény alapján (szakképzési törvény)]

A szakképzés felsőfokú szakképzettséget nem igénylő munkakör betöltéséhez vagy tevékenység végzéséhez szükséges

- a) szakmára felkészítő szakmai oktatás és
- b) szakképesítésre felkészítő szakmai képzés.

A szakképzésben (a szakképzési törvény alapján)

- a) a tanuló tanulói jogviszonyban,
- b) a képzésben részt vevő személy felnőttképzési jogviszonyban

áll. A tanulói jogviszony a szakképző intézmény és a tanuló között, a felnőttképzési jogviszony a szakképző intézmény, illetve a felnőttképző és a képzésben részt vevő személy között jön létre.

A szakképzés ingyenessége (a szakképzési törvény alapján)

Magyarországon az állam

a) az **első kettő szakma megszerzését** - ideértve az ahhoz kapcsolódó előkészítő évfolyamban, illetve a műhelyiskolában való részvételt is - az első szakmai vizsga befejezéséig, a második szakma esetén legfeljebb három tanéven keresztül,

b) a szakmai képzéshez kapcsolódó **első szakképesítés** megszerzését az első képesítő vizsga letételéig és,

c) a technikumban tanulói jogviszony, illetve felnőttképzési jogviszony keretében az érettségi bizonyítvány megszerzését az általa, illetve az együttműködési megállapodással rendelkező fenntartó által fenntartott szakképző intézményben ingyenesen biztosítja. A szakképzésben való ingyenes részvétel szempontjából nem számít önálló szakma megszerzésének a munkakör magasabb színvonalon történő ellátása céljából a meglévő részsakmát magában foglaló szakmára történő felkészítés és szakmai vizsga letétele.

Szakirányú oktatás (a szakképzési törvény alapján)

A szakirányú oktatás a tanítási évben teljesítendő oktatásból és a tanítási éven kívüli egybefüggő gyakorlatból vagy a szakképzési munkaszerződés hatálya alatt teljesítendő oktatásból és gyakorlatból áll. A tanuló a megismételt évfolyamon akkor is köteles teljesíteni az egybefüggő gyakorlatot, ha azt korábban már teljesítette. Az őszi, a téli és a tavaszi szünet ideje alatt - a tanítási évben teljesítendő szakirányú oktatás igazolatlan mulasztásának pótlása, illetve szakképzési munkaszerződés keretében folytatott szakirányú oktatás kivételével - szakirányú oktatás nem szervezhető. A szakirányú oktatás időtartama a napi nyolc órát, ha a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy fiatal munkavállaló, a napi hét órát nem haladhatja meg. A tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy a napi szakirányú oktatási időt meghaladó szakirányú oktatásban nem vehet részt. A napi szakirányú oktatást hat és huszonkét óra között kell megszervezni. A szakirányú oktatás befejezése és a következő napi szakirányú oktatás vagy közismereti oktatás megkezdése között legalább tizenhat óra folyamatos pihenőidőt kell biztosítani. A tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy részére, ha a napi szakirányú oktatási idő

a) a négy és fél órát meghaladja, legalább harminc perc,

b) a hat órát meghaladja, legalább negyvenöt perc

megszakítás nélküli szünetet kell biztosítani a napi szakirányú oktatási időn belül.

A tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy számára rendkívüli munkaidő nem rendelhető el. A tanulót, illetve a képzésben részt vevő személyt a tizennyolcadik életévének betöltése évének utolsó napjáig évente negyvenöt munkanap, ezt követően évente harminc munkanap szabadság illeti meg. A szabadság kiadásánál figyelemmel kell lenni az őszi, téli, tavaszi és nyári szünet rendjére. A nyári szünetben legalább tizenöt munkanap szabadságot a tanuló, illetve a képzésben részt vevő

személy kérésének megfelelő időpontban egybefüggően kell kiadni. A tanulót, illetve a képzésben részt vevő személyt a szakmai vizsga előtt a szakmai vizsgára való felkészülés céljából egy alkalommal legalább tizenöt munkanap egybefüggő felkészülési idő illeti meg, amelyet a szakképző intézményben vagy a duális képzőhelynek a szakképző intézménnyel kötött megállapodása alapján vállalati képzőközpontban, vagy olyan képzőközpontban kell eltölteni, amiben a szakképzési centrum tulajdoni részesedéssel rendelkezik. A tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy szakirányú oktatás keretében csak a szakirányú oktatáshoz kapcsolódóan meghatározott feladat ellátására kötelezhető és csak egészséges, biztonságos körülmények között foglalkoztatható. A tanulót, illetve a képzésben részt vevő személyt a szakirányú oktatással összefüggő munkavédelmi oktatásban kell részesíteni és gondoskodni kell a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy orvosi vizsgálatáról. A tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy részére a duális képzőhelynek - a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy által okozott, de a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy által meg nem térített károk fedezetére - felelősségbiztosítással kell rendelkeznie.

Szakirányú oktatás célja (a szakképzési törvény alapján)

A szakirányú oktatás célja, hogy a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy számára biztosítsa a szakma keretében ellátandó munkatevékenységekhez szükséges ismeretek és készségek elsajátítását, képessé tegye azok gyakorlatban történő alkalmazására és a tanulót, illetve a képzésben részt vevő személyt a szakmai vizsgára felkészítse.

Szakirányú oktatás képzési programja (a szakképzési törvény alapján)

A duális képzőhelynek rendelkeznie kell a szakirányú oktatásra vonatkozó képzési programmal, amely tartalmazza

- a tananyagelemek oktatásának a szakképző intézmény és a duális képzőhely közötti megosztását,
- szakmánként a megtanítandó és elsajátítandó tananyagelemeket és
- a szakképző intézmény és a duális képzőhely általi közös teljesítményellenőrzés, értékelés és minősítés szempontjait.

A képzési programot a szakképző intézmény a duális képzőhellyel közösen alakítja ki.

1.1. Szakirányú oktatás folytatásának lehetőségei, helyszínei Magyarországon (szakképzési törvény szabályozásai)

A tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy a szakirányú oktatásban

- a) a szakképző intézményben vagy
- b) szakképzési munkaszerződéssel a duális képzőhelyen
vehet részt.

A szakirányú oktatásban való részvétel kötelező.

A duális képzőhely a szakirányú oktatás keretében vesz részt a szakképzésben, amennyiben a vonatkozó jogszabályokban előírt személyi, tárgyi, minőségügyi, dokumentációs, technológiai és működési feltételekkel rendelkezik és a területileg illetékes gazdasági kamara közhiteles hatósági nyilvántartásában szerepel.

Duális képzőhelyként az a képzőközpont vagy - a szakképző intézmény kivételével - más olyan gazdálkodó szervezet vehető nyilvántartásba,

- a) amelynél a szakirányú oktatás megszervezésének feltételei biztosítottak,
- b) amely a szakképzési törvény végrehajtási rendeletében meghatározott végzettséggel és szakképesítéssel vagy szakképzettséggel és gyakorlattal rendelkező személyt foglalkoztat,
- c) amely a duális képzőhely által vállalt szakirányú oktatáshoz szükséges eszközzel és felszereléssel rendelkezik és
- d) meghatározott minőségirányítási rendszert működtet vagy legalább a gazdasági kamara által kidolgozott szempontrendszerben meghatározott minőségi követelményeknek megfelel.

A duális képzőhelyek nyilvántartását a gazdasági kamara vezeti. A nyilvántartásba vételre az a területi gazdasági kamara illetékes, amelynek területén a duális képzőhely szakirányú oktatási célt szolgáló székhelye vagy telephelye van.

A duális képzőhelyen oktató az lehet, aki

- a) cselekvőképes,
- b) nem áll a szakirányú oktatási tevékenység folytatását kizáró foglalkozástól eltiltás hatálya alatt,
- c) a duális képzőhely által vállalt szakmának megfelelő, államilag elismert, legalább középfokú szakirányú szakképzettséggel és legalább ötéves, az érintett szakképzettségnek megfelelő szakmai gyakorlattal rendelkezik és
- d) kamarai gyakorlati oktatói vizsgával rendelkezik.

Mentesül a kamarai gyakorlati oktatói vizsga-letétel alól az, aki

- a) szakirányú mestervizsgával rendelkezik,
- b) a duális képzőhely által vállalt szakmának megfelelő
 - ba) szakirányú felsőfokú szakképzettséggel és legalább kétéves szakirányú szakmai gyakorlattal,
 - bb) felsőfokú végzettséggel, szakirányú középfokú szakképzettséggel és legalább ötéves szakirányú szakmai gyakorlattal vagy
 - bc) - az egészségügyi ágazat tekintetében - egészségügyi gyakorlatvezető szakképesítéssel rendelkezik, vagy
- c) a hatvanadik életévét betöltötte.

Szakirányú oktatást a duális képzőhely, illetve a szakképző intézmény (a továbbiakban együtt: szakirányú oktatást folytató szervezet) szervezhet. Az oktatáshoz szükséges tárgyi eszközöket és személyi feltételeket a szakirányú oktatást folytató szervezet biztosítja. A szakirányú oktatást tanteremben, tanműhelyben vagy munkahelyi körülmények között kell megszervezni.

A tanműhely lehet

- a) iskolai tanműhely vagy
- b) duális képzőhely által működtetett tanműhely.

A tanműhely olyan gyakorlati képzőhely, amely lehet műhely, tangazdaság, tanbolt, tankórterem, tankert, tanudvar, tankonyha, laboratórium, taniroda, demonstrációs terem, gyakorló- és szaktanterem. A duális képzőhely által működtetett tanműhely

személyi feltételeiről a duális képzőhely gondoskodik. A duális képzőhely által működtetett tanműhely működésének személyi feltételei keretében

- a) a tanműhelyvezetőről, aki ezt a tevékenységet más munkaköre mellett is elláthatja,
- b) a gyakorlati oktatóról, továbbá
- c) a termelő-szolgáltató tevékenység előkészítéséhez szükséges műszaki, fizikai dolgozóról

a duális képzőhely gondoskodik.

Munkahelyi körülmények között szakirányú oktatás akkor folytatható, ha

- a) a munkahely felszereltsége,
- b) a munkahelyen folytatott szakmai tevékenység tartalma és jellege, valamint
- c) az oktatási időtartamát kitöltő munka

lehetővé teszi a képzési és kimeneti követelményekre való felkészülést.

A munkahelynek meg kell felelnie a tűz-, baleset-, munka- és környezetvédelmi előírásoknak. Ha a gazdálkodó szervezet több tanuló, illetve képzésben részt vevő személy szakirányú oktatását szervezi meg munkahelyi körülmények között, köteles felelős személyt megbízni a tanulók, illetve a képzésben részt vevő személyek szakirányú oktatásának figyelemmel kísérésére, aki ezt a tevékenységet munkája mellett is elláthatja.

A szakirányú oktatást folytató szervezet a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy szakirányú oktatásával összefüggésben a regisztrációs és tanulmányi alaprendszerben rögzíti

- a) a szakmai tevékenységeket, annak helyszínét, ha az eltér a duális képzőhely nyilvántartásba vett székhelyétől vagy telephelyétől, a szakmai tevékenységre fordított időt,
- b) a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy értékelését és
- c) a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy részvételét és mulasztását a szakirányú oktatás során.

Képzőközpontok

A duális képzőhelyi követelményeknek való együttes megfelelés érdekében történő együttműködés céljából

a) legalább négy mikro- vagy kisvállalkozás által,

b) legalább kettő a nagyvállalat által vagy

c) a gazdálkodó szervezet és a szakképzési centrum legfeljebb hatvanszázalékos tulajdoni hányadával együttesen létrehozott nonprofit gazdasági társaság **ágazati képzőközpontként** (ÁKK) működhet.

A szakirányú oktatás a felsőoktatási duális képzés egy képzőközpontban történő megvalósítása céljából a felsőoktatási intézmény és a szakképzési centrum együttesen legalább ötvenegy százalékos tulajdoni hányadával létrehozott ágazati képzőközpont **tudásközpontként** működhet. Önállóan vagy más gazdálkodó szervezet megbízása alapján folytatandó szakirányú oktatás céljából a saját tanműhellyel rendelkező, nagyvállalat, ha utolsó éves nettó árbevételének legalább kilencven százaléka vállalkozási tevékenységből származik, saját szervezetén belül **vállalati képzőközpontot** működtethet.

A szakképzési munkaszerződés (szakképzési törvény alapján)

A szakképzési munkaszerződéssel a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy és a duális képzőhely között munkaviszony jön létre. A szakképzési munkaszerződéssel a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy elfogadja a szakirányú oktatásban való részvétel feltételeit és kötelezettséget vállal a duális képzőhely irányítása szerint a szakirányú oktatásban való részvételre, a duális képzőhely pedig vállalja a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy szakirányú oktatáson való foglalkoztatását és oktatását, továbbá kötelezettséget vállal a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy számára a vonatkozó törvényben meghatározott juttatások nyújtására. Szakképzési munkaszerződés a szakirányú oktatásban részt vevő tanulóval, illetve a képzésben részt vevő személlyel köthető

a) a szakirányú oktatás időtartamára vagy

b) évente egy alkalommal, legalább négy és legfeljebb tizenkettő hét egybefüggő időszakra.

A tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy egyidejűleg csak egy szakképzési munkaszerződéssel rendelkezhet. A szakképzési munkaszerződést, annak módosítását és felmondását írásba kell foglalni. A szakképzési munkaszerződés tartalmát a felek közös megegyezéssel módosíthatják.

A szakképzési munkaszerződés alapján járó munkabér és egyéb juttatások

(szakképzési törvény alapján)

A tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy a szakképzési munkaszerződés alapján végzett munkáért havonta közvetlenül nyújtott pénzbeli juttatásként a szakképzési törvény végrehajtási rendeletében meghatározott mértékű munkabérre jogosult. A munkabért a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy fizetési számlájára utólag, a tárgyhót követő hónap tizedik napjáig történő átutalással kell teljesíteni. A tanulót, illetve a képzésben részt vevő személyt egyéb juttatásként megilletik a duális képzőhelyen a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy által választott szakmához szükséges szakképzettséggel betöltött munkakörben foglalkoztatottak részére biztosított juttatások. A tanulót, illetve a képzésben részt vevő személyt a munkabér és juttatások a szakképzési munkaszerződés hatálybalépésének napjától, teljes hónapra illetik meg. A tanuló számára egyéb juttatást az általa választott szakmához szükséges szakképzettséggel betöltött munkakörben foglalkoztatottak részére biztosított juttatással azonos mértékben, de legfeljebb évente a tárgyév első hónapjának első napján érvényes kötelező legkisebb havi munkabér mértékéig kell biztosítani. Az egyéb juttatásra a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy az általa ledolgozott napokra tekintettel arányosan jogosult.

2. Az osztrák duális szakképzés (Apprenticeship system - Dual Vocational Education and Training in Austria kiadvány alapján*¹)

Ausztriában szakképzésben minden olyan fiatal megkezdheti a tanulmányait, aki teljesítette a kilenc éves tankötelezettségét. A duális képzésben szakképző intézmények és duális képzőhelyek vesznek részt. Ahogyan Magyarországon is, a tanulók jogviszonyban állnak mind az iskolával, mind a duális képzőhellyel. Ausztriában a szakirányú oktatás gyakorlati része a képzési idő 80%-át teszi ki. A duális képzés céljai teljesen megegyeznek a magyar duális képzési célokkal. A tanulók működő termelő/szolgáltató vállalkozásoknál, intézményeknél, munkahelyi körülmények között, felkészült oktatók irányítása mellett sajátítják el az adott szakmák szakmai fogásait, az előírt és elvárt szakmai és soft kompetenciákat, miközben egy szervezeti kultúra részévé válnak. A duális képzés további céljai, a helyi gazdaság sajátosságaihoz is igazodó, megfelelő minőségű és mennyiségű szakember utánpótlás megteremtése, kinevelése, a munkanélküliség csökkentése, vagy például a társadalmi felelősségvállalás.

A duális képzésben a tanulószereződéses gyakorlati képzést a szakképzési törvény (Berufsausbildungsgesetz, BAG), a szakképző intézmények szakmai tevékenységeit pedig az iskolaszervezési törvény (SchOG) szabályozza. 2021. decemberében közel 28.500 duális képző volt Ausztriában.

Duális képzőhelyek nyilvántartásba vétele és minősítése

A vállalkozások, intézmények, akár csak Magyarországon, kérelem alapján kezdeményezhetik felvételüket a duális képzőhelyek nyilvántartásába. A kérelmet a vállalkozás székhelye szerint illetékes tartományi Tanoncképzési Hivatalhoz (Lehrlingsstelle, továbbiakban: hivatal) kell benyújtaniuk. A hivatal a gazdasági kamarában működik a Szövetségi Munka- és Gazdasági Minisztérium támogatásával. A hivatal, a kérelmet benyújtó vállalkozások, intézmények duális képzéshez szükséges feltételeit a Munkaügyi Kamarával együtt vizsgálja. Csak olyan vállalkozás

¹ Apprenticeship system - Dual Vocational Education and Training in Austria, Federal Ministry Republic of Austria Labour and Economy, Vienna, September 2022.

és intézmény kaphat duális képzői jogosultságot adott szakma oktatására, mely az adott tevékenységet végzi, rendelkezik az adott szakma oktatásához szükséges technikai, technológiai és tárgyi feltételekkel, valamint az előírásoknak megfelelő, képzett és felkészült oktatókat foglalkoztat. A duális képzőkkel kapcsolatos osztrák előírások gyakorlatilag megfelelnek a magyar jogszabályi előírásoknak. Ausztriában a tanulók 2/3-a KKV-nak számító duális képzőhelyeken szerez szakképzettséget. Az oktatóknak, a szakmai felkészültségük, képzettségük és tudásuk mellett, pedagógiai és jogi tudással is rendelkezniük kell. Megfelelő oktatói képesítésük eléréséhez oktatói vizsgát kell tenniük, vagy részt kell venniük egy negyvenórás oktatói tanfolyamon.

A duális képzés megvalósulása

A szakképző intézményekben folyó képzés 65%-át teszi ki a szakmai elméleti oktatás, az iskolák tanműhelyeiben azonban e mellett gyakorlati oktatás is folyik. A diákok képzését az intézmények tantervek alapján végzik. A szakképző iskolai képzés megszervezésének lehetséges formái a duális képzőhelyekkel közösen kialakítva:

1. a teljes tanéven keresztül minden héten 1 teljes, vagy két fél nap,
2. egybefüggő 4-8 hetes periódusokban,
3. tömbösítve.

Az osztrák Szakmajegyzék (Lehrberufsliste) 227 tanuló szerződéses szakmát tartalmaz. A szakmák követelményeit jogszabályok tartalmazzák. A szakképzési törvény alapján a munka és gazdasági miniszter képzési rendelete (Ausbildungsordnung) szabályozza a duális képzők tevékenységét. A szakmák leírásai (Berufsbild) között megtaláljuk azok tanterveit, kompetenciaprofiljait (a képzés során megszerzendő kompetenciákat). A szakmai kompetenciákat az Unióban megfogalmazott kulcskompetenciák egészítik ki, melyek megszerzésére a duális képzőknek szintén nagy hangsúlyt kell fektetniük. Ezek a rendeletek és tartalmunk kötelező szabályozó dokumentumok a duális képzők számára.

A legtöbb tanulószereződéses szakma szakmai tartalma és oktatása moduláris felépítésű. A három modul a következő:

1. **Alapmodul**, mely maximum két év és a szakmai alapotást segíti,
2. **Főmodul**, mely már a választott szakma műveléséhez szükséges kompetenciák megszerzését támogatja, hossza minimum 1 év, és a
3. **Speciális modul**, mely további specifikus ismeretek, kompetenciák megszerzését biztosítja fél-egy év alatt.

Az alapmodul elvégzése nélkül nem kezdhető meg a főmodul. Akárcsak Magyarországon, ahol az ágazati alapvizsgát követően kezdődhet csak meg a szakirányú oktatás.

A duális képzés hossza Ausztriában 2-4 év lehet, mely akárcsak Magyarországon, a korábban megszerzett tudás, kompetenciák, végzettségek beszámítása alapján rövidülhet (pl. másodszakma esetén, vagy érettségit követően). A tanulók elhelyezkedését duális képzőhelyeken a gazdasági kamarák segítik.

Duális Akadémia

A Duális Akadémia egy teljesen új képzési forma Ausztriában, mely izgalmas, a gazdasági trendeknek és a munkaerőpiaci igényeknek megfelelő képzési irányokat és egyben munkalehetőséget is kínál a fiatalok számára. A képzés időtartama 2,5 év. A képzés elvégzését követően a résztvevők képzés-specifikus oklevelet és hivatalos képesítést is szereznek. Ezt a képzési formát a Felső Ausztriai Kamara fejlesztette ki és teljesen egyedülálló Ausztriában. A képzés folyamatán egy mentor kíséri végig a képzésben résztvevőket.

A Duális Akadémia előnyei:

- ingyenes,
- garantált álláslehetőséget és karriert biztosít,
- kimagasló kezdő fizetést (pl. 2131.-Euro-t) biztosítanak a vállalkozások,
- magas szintű szakmai képzést kapnak a résztvevők.

A Duális Akadémia programban résztvevő olyan területen szerez kompetenciákat és képesítést, melyre az adott vállalkozásnál, illetve a régió vállalkozásainál valóban szükség és igény van.

A résztvevőknek a képzésben részvételhez pályázatot kell benyújtaniuk. A program elsősorban azoknak szól, akik elvégezték a középiskolát, de nem tanulnak tovább magasabb szintű iskolákban. A program munkához, képzéshez és képzettséghez juttatja őket. A 2018-ban bevezetett programhoz mára számos cég csatlakozott. A vállalkozások a program során befektetnek a leendő munkavállalóikba, mely egyben egy beillesztési folyamat is a képzés mellett.

Szakmai érettségi - Berufsmatura

Amikor a duális képzésben résztvevő végez, akkor több lehetősége is van a tanulmányai folytatására. Az első lehetőség, hogy szakmai záróvizsgát tesz, majd elmehet mesterképzésre. A harmadik lehetőség, mely fennáll számára, hogy szakmai érettségi vizsgát tesz. A szakmai érettséggel felsőfokú szakképzésbe, vagy akár egyetemre, műszaki felsőoktatásba is jelentkezhet.

A szakmai érettségre felkészítő szakképzés ötvözi, a duális szakképzést és az érettségre történő felkészítést. Szakmai érettségi vizsgát bárki tehet, aki megfelel az alábbi feltételeknek:

- szakmai vizsgával/szakmai képesítéssel rendelkezik,
- középiskolai végzettséggel rendelkezik,
- mestervizsgával rendelkezik.

Szakmai érettségi vizsgához 4 részvizsgát kell letenni:

- német nyelv,
- matematika,
- idegen nyelv,
- szakmai záróvizsga (szakmai elmélet és szakmai gyakorlat, a vállalattal közösen megírt projektdolgozat bemutatása és megvédése).

Szakképzéssel párhuzamosan az állam ingyenesen biztosítja a szakmai érettségire történő felkészítést.

A szakmai érettségi vizsga némileg különbözik a gimnáziumi érettségi vizsgától. A szakmai érettségien idegen nyelvből és matematikából szakmaspecifikus feladatsorok és tételek vannak.

Legkorábban a 19. életév betöltését követően lehet szakma érettségi vizsgát tenni.

Ha az érettségi megkezdése előtt a jelölt rendelkezik nyelvvizsgával, vagy mestervizsgával, úgy beszámítást és felmentést kaphat az érettségi bizonyos követelményei alól.

A tanulószervződés

A duális képzés alapja a tanulószervződés, melyet kiskorú tanulók esetében a szülők, törvényes képviselők is ellen kell, hogy jegyezzenek. A tanulószervződést az aláírást követően a Tanulmányi Hivatalhoz kell benyújtani, mely azt formailag és jogilag ellenőrzi és nyilvántartásba veszi. A tanulószervződés, a duális képzéssel kapcsolatos minden fontos adatot, információt tartalmaz (szakma neve, képzési idő, személyes adatok, díjazás, megkötés időpontja, stb...).

Speciális szakképzés

A Berufsausbildungsgesetz (BAG) egy, a fogyatékkal élők, valamint egyéb problémákkal küzdő fiatalok számára kialakított szakképzési lehetőség. A program lehetőséget biztosít akár tanműhelyben, akár duális képzőhelyen történő oktatásra, sajátos nevelési igényű, illetve tanulási zavarokkal és nehézségekkel küzdő személyek számára. A programban résztvevők vagy az előírt képzési időnél hosszabb idő alatt szerezhetnek egy teljes szakmát, vagy tanulhatnak részzszakmát is.

Üzemek feletti gyakorlati képzés (Überbetriebliche Ausbildung - ÜBA)

Ausztriában szociális intézkedések segítik, hogy a munkanélküli, képzetlen fiatalok szakmához jussanak. Az ÜBA-hoz tartozó intézmények elsősorban olyan fiatalok számára kínálnak szakképzési lehetőséget, akik már nem tankötelesek, az állami foglalkoztatási szolgálatnál (AMS) regisztráltak és korábban a szakképzésből, iskolarendszerből lemorzsolódtak. A programban szakképző intézmények, vagy a Szövetségi Munkaügyi és Gazdasági Minisztérium által engedéllyel rendelkező képzők vehetnek részt. A programban részt vevők nem tanulószerveződést kötnek az intézményekkel, hanem képzési szerződést, határozott időre.

2.1. A triális képzés adaptálhatósága Magyarországra

A triális képzés fogalmával elsősorban a svájci, német és az osztrák duális képzés fejlesztésével kapcsolatos szakirodalmakban találkozhatunk. A fogalom még ma sem teljesen kiforrott. A triális képzés alapvetően a szakképzési rendszer kiegészítésére fókuszál, nem a reformjára. Célja olyan speciális pedagógiai, didaktikai és szakmai tartalmak biztosítása, amelyet sem az iskola, sem a duális képzők nem tudnak biztosítani. Ilyen képességek pl. a szociális képességek, illetve az IPAR 4.0-val összefüggő, a munkaerőpiac által elvárt kompetenciák, mint a kreativitás, a gépekkel történő együttműködés, valamint a mesterséges intelligencia alkalmazása. A triális képzés másodlagos célja azon diákok és fiatal felnőttek képzésben tartása, illetve szakképzésbe integrálása, akik egyrészt a munkaerőpiacon, másrészt a normál duális képzésben nem találták meg a helyüket.

Kiegészítő képzés megszervezése, képzési szövetségek

A duális képzés mellett triális jelleggel, kiegészítő képzésre is van lehetősége azon duális képzőhelyeknek, akik valamely tananyagrészt, vagy tananyagelem elsajátítását, ismeretek átadását önállóan nem tudják vállalni. Ilyen kiegészítő képzés megszervezésében az duális képzőhelyek együttműködhet más duális képzőkkel, valamint igénybe vehetik képzőközpontok (Lehrbauhöfe) szolgáltatásait.

Duális képzési jogosultságot olyan vállalkozás, mely nem tudja a teljes követelmények szerinti képzést önállóan lebonyolítani, csak úgy szerezhethet, ha más képzőkkel, vagy szakképző intézménnyel képzési szövetséget (Ausbildungsverbund) hoz létre. Képzési szövetséget duális képzők között azonban nem csak kiegészítő képzésre lehet kötni, hanem abban az esetben is, amennyiben a duális képző szándéka az, hogy a tanulói a meghatározott tananyagelemek felül speciális tudáselemeket, kompetenciákat és ismereteket szerezzenek. Léteznek továbbá tartományi képzési szövetségek is, melyek különböző szolgáltatások biztosításával hivatásszerűen segítik a szakképzés koordinációját és támogatják a duális képzést.

Amennyiben, harmadik, triális szereplőként vesz részt szakképző iskola a duális képzésben, úgy folytathat:

- szakmaspecifikus elméleti,
- szakmaspecifikus gyakorlati,
- szakmai elméleti, vagy
- szakmai idegennyelvi

képzést.

Magyarországon a szakmai oktatásra kötelezően alkalmazandók a szakmák Képzési és Kimeneti Követelményei, a Programkövetelmények azonban csak ajánlások. Az ágazati alapoktatást követő szakirányú oktatás megvalósulhat szakképző intézmény tanműhelyében, vagy duális képzésben szakképzési munkaszerződés alapján, saját képzési program szerint teljes egészében duális képzőhelyen, illetve a szakképző intézmény és a duális képzőhely közös képzési programja alapján megosztva a szakképző intézményben (pl. elméleti tantárgyak, szaknyelv stb...) és a duális képzőhelyen (gyakorlati tantárgyak). Szintrehozásra, vizsgafelkészítésre a vonatkozó jogszabályok alapján a tanulóknak, képzésben résztvevőknek a szakmai vizsga előtt van csak lehetőségük egybefüggően, legalább tizenöt munkanap alatt, melyet elsősorban szakképző intézményben kell eltölteniük.

A gazdaságban a vállalkozások specializálódtak. Adott szakmát művelő vállalkozások sem mind ugyanolyan tevékenységet folytatnak, nem ugyanolyan technológiát, eszközöket használnak, és különböző szolgáltatásokat nyújtanak. Emiatt, a saját tanműhellyel nem rendelkező kis- és középvállalkozások elsősorban csak a saját folyamataikra, technológiájukra tudják csak megtanítani a tanulóikat. Mivel a szakmák kimeneti követelményei szigorúan szabályozottak, jó lenne, ha Magyarországon is lennének úgynevezett üzemek feletti képzőhelyek, ahol a különböző vállalkozásoknál duális képzésben részt vevők szakmai tudását tovább bővíthetnék, illetve a duális képzőhelyeken meg nem szerzett ismereteket pótolni lehetne. Ilyen üzemek feletti képzőhelyekre Ausztriában és Németországban (utóbbi esetében a kézműves kamarák fenntartásában) vannak példák.

Magyarországon ilyen üzemek feletti szintrehozó és pótló képzések szinterei lehetnének:

- nagyvállalatok tanműhelyei, vagy
- ágazati képzőközpontok, illetve
- szakképző intézmények és tanműhelyeik.

Információk szerint a magyar szakképzési rendszer 2023-as fejlesztésében nagy szerepe lesz a felnőttképzésnek és a rugalmas tanulási utak (pl. Műhelyiskolák) további szélesítésének, erősítésének, mely a triális képzés másodlagos célját támogatná, azt, hogy bárki, bármilyen életszakaszban, életkörülménytől függetlenül ingyenesen, a munkaerőpiac által igényelt képesítést szerezhessen.

3. A magyar és az osztrák duális képzés összehasonlítása

Mivel a magyar duális képzés elsősorban osztrák mintára került kialakításra és bevezetésre, nagyon hasonló a két rendszer. Az alábbiakban a legfontosabb különbségek kerülnek bemutatásra.

Ausztriában a szakirányú oktatás gyakorlati része a képzési idő 80%-át teszi ki, a duális képzés megszervezésére, pedig alapvetően három lehetőség áll fenn (1. a teljes tanéven keresztül minden héten egy teljes, vagy két fél nap, 2. egybefüggő 4-8 hetes periódusokban, 3. tömbösítve).

Magyarországon a szakirányú oktatás megvalósulhat:

1. szakképző iskolában és annak tanműhelyében, vagy
2. teljes egészében duális képző helyen, vagy
3. szakképző intézményben és duális képzőhelyen párhuzamosan (a képzési idő végéig, klasszikusan heti váltásban, valamint nyáron egybefüggő szakmai gyakorlattal), vagy egy évben egy alkalommal tömbösítve 4-12 hétig.

A duális képzőhelyek nyilvántartásba vétele és annak feltételei, a személyi/oktatói és tárgyi előírások gyakorlatilag azonosak a két országban.

Ausztriában a legtöbb tanulósz szerződéses szakma szakmai tartalma és oktatása moduláris felépítésű (Alapmodul, Főmodul, Speciális modul). Magyarországon a szakmai oktatás két periódusra osztható, ágazati alapoktatásra és szakirányú oktatásra.

Ausztriában tanulósz szerződést kötnek a duális képzők a tanulókkal, Magyarországon szakképzési munkaszerződést.

Ausztriában a tanulósz szerződést az aláírást követően a Tanulmányi Hivatalhoz kell benyújtani, mely azt formailag és jogilag ellenőrzi és nyilvántartásba veszi. Magyarországon a szakképzési munkaszerződést nem kell ellenőriznie sem formailag, sem jogilag a kamarának és nem is kell azt nyilvántartásba vennie.

Irodalomjegyzék

Szakirodalom

Bundesministerium: **Oktatási utak Ausztriában**, Wien, 2021:

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwim1pi4o6D7AhUzhf0HHfQDDZoQFnoECBgQAQ&url=https%3A%2F%2Fpubshop.bmbwf.gv.at%2Findex.php%3Freflex_media_type%3Dpubshop_download%26reflex_media_file%3Dbw_2122_ung.pdf&usg=AOvVaw3JOM0pbku7Zx_SjeOOZbkX

Federal Ministry Republic of Austria Labour and Economy: **Apprenticeship system (Dual Vocational Education and Training in Austria)**, Vienna, 2022. - <https://www.bmaw.gv.at/en/Topics/Vocational-Training-and-Skills/Apprenticeshipsandvocationaltraining.html>

Kissné Horváth Marianna - Dr. Homicskó Árpád Olivér - Kajdy József: **Duális képzéssel a munka világában**, MKIK, Bp., 2022

Jogszabályok, stratégiák

2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről

2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról

2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről

2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről

11/2020. (II. 7.) Korm. rendelet a felnőttképzésről szóló törvény végrehajtásáról

12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról

20/2021. (VI. 8.) EMMI rendelet a 2021/2022. tanév rendjéről

A Szakképzés 4.0 Stratégia, ITM Bp., 2019.
https://www.nive.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=1024&Itemid=166%20-

Kapcsolódó weboldalak

Duális képzési portál - <https://dualis.mkik.hu/>

Duális képzési rendszer - <https://www.advantageaustria.org/hu/zentral/business-guide/investieren-in-oesterreich/arbeit-und-beruf/duales-ausbildungssystem/ausbildung.hu.html>

Federal Ministry Republic of Austria Labour and Economy - <https://www.bmaw.gv.at/en/Topics/Vocational-Training-and-Skills.html>

Innovatív Képzéstámogató Központ - <https://ikk.hu/>

Osztrák szakmák - <https://www.ausbildung.de/berufe/glossar/>